

се нещо като кану, в което сядах добре прикрит от ниската растителност. След като се уверявах, че хралупата не е заета от друг наемател, аз се скривах и започвах да чакам.

Първият час изминаваше, без да зърна абсолютно нищо. Чувах се само гласовете на цикадите и случайните крикания на някоя дървесна жаба откъм бреговете на потока. Понякога прелитаха пеперуди. Полека-лека гората като че ме забравяше и ме поглъщаше в себе си. Ако стоите неподвижно, след час ще бъдете приет за част от околната среда.

Първи пристигаха гигантските бананоеди. Те идваха да се угощават с диви смокини, които растяха по краищата на пасището. Тези огромни птици с дълги и провесени като на свраки опашки оповестяваха от около половин миля разстояние своето пристигане от гората посредством цяла поредица силни, звънтящи и радостни крисъци: „кару-ку-ку-ку“. Те се появяваха от гората и летяха бързо и някак си странно наклонени, кацяха по смокиновите дървета, крискаха възторжено една на друга и размахваха дългите си опашки, при което златистозелените им пера блестяха ослепително. Нахвърляха се върху клоните по напълно необичаен за птиците начин, скачаха от клон на клон с големи кенгуруви подскоци, кълвяха дивите смокини и ги поглъщаха. Следващите гости на угощението биваха група маймуни-мона с жълтеникавочервена козина, сиви крака и две чудновати ярко бели петна, наподобяващи отпечатыци от пръсти, от двете страни в основанието на опашката. Приближаването на маймуните приличаше на внезапен порив на вятъра, връхлетял сред клоните в гората. Ако се ослушате внимателно, ще доловите в далечината особен звук („хуп-хуп“), последван от силно и безразборно тръбене, наподобяващо това на стари такситата, попаднали в задръстена от движението улица. Този звук издаваха птиците-носорози, които се появяваха винаги след маймуните. Те се хранеха не само с откритите от маймуните плодове, но и с гущери, дървесни жаби и насекоми, които маймуните подплашваха при своето движение по клоните на дърветата.

Когато достигаха края на гората, водачът на маймуните се изкачваше на някой наблюдателен пункт,

издаваше подозрителни сумтения и оглеждаше най-грижливо мястото пред себе си. Групата зад него, наброяваща около четиридесет маймуни, стоеше безмълвна. Тишината се нарушаваше от време на време само от хрипливия писък на някоя новородена маймунка. След малко, когато се убеждаваше, че няма нищо опасно, старият мъжкар пристъпваше бавно и сериозно с навита като въпросителна опашка над гърба си, после правеше изумителен скок и се озоваваше с трясък сред листата на смокиновото дърво. Тук той отново се спираше, оглеждаше се повторно, откъсваше първия плод и издаваше цяла поредица силни заповеднически викове: „ойнк, ойнк, ойнк“. Притихналата зад него гора моментално оживяваше. Клоните на дърветата започваха да се огъват и зашумяваха като морски вълни. Маймуните изскачаха от своите укрития и падаха върху смокиновите дървета, сумтяха и крещяха една на друга при летежа си във въздуха. Много от женските маймуни носеха малки маймунки, провиснали под тях. Когато майките им скачаха, малките пискаха с острите си гласчета, макар и трудно да можеше да се каже дали правеха това от уплаха или от удоволствие.

Маймуните се разполагаха по клоните и започваха да се хранят със смокини. Малко след това със силен шум и радостни крисъци птиците-носорози ги откриваха и се появяваха с трясък и пълен безпорядък между клоните на дърветата. Техните огромни и оградени с гъсти мигли кръгли очи се втренчваха измамнически и леко глуповато в маймуните, като в същото това време с огромните си и тромави клюнове деликатно и с голяма точност откъсваха плода, подхвърляха го небрежно във въздуха, той падаше обратно в отворените им гърла и изчезваше. Птиците-носорози не се хранеха така разточително като маймуните. Те изядваха всеки откъснат плод, докато маймуните отхапваха от смокинята, хвърляха я на земята и се придвижваха по клоните към следващия деликатес.

Появяването на такива шумни сътрапезници обикновено не биваше по вкуса на гигантските бананоеди, ето защо те се оттегляха наскоро след пристигането на маймуните и птиците-носорози. След около половин час земята под смокиновите дървета се покриваше с

полуизядени плодове, а маймуните изчезваха в гората, като си подвикваха доволно една на друга. Птиците-носорози оставаха колкото да глътнат по още една смокиня, след което литваха развълнувани след маймуните. Когато шумът от крилата им заглъхнеше в далечината, на сцената се появяваха следващите посетители на смокиновите дървета. Те бяха толкова дребни и пристигаха така внезапно и безшумно, че ако нямате бинокъл и не наблюдавате внимателно, едва ли бихте ги забелязали. Идваха и си отиваха, без да проявят с каквото и да е своето присъствие. Това бяха онези малки раирани мишки, които строят своите домове между туфите трева, корените на дърветата и големите обли камъни по края на гората. На големина са колкото домашните мишки, с дълги, нежни и заострени опашки. Покрива ги лъскава, сивобежова козина, оцветена ярко с кремавобели ивици, простираща се от носа до задните части. Появяваха се внезапно от тревата, притичваха с много прибежки и едва тогава присядаха на задните си части, свиваха малки розови лапички в юмручета, а носовете и мустачките им трептяха, докато душеха въздуха за неприятели. Застинали на фона на тревните стръчета в тази неподвижна поза, украсената им раирана козина, така ярка при движение, сега им служеше за невидимо покривало, под което те почти напълно изчезваха от погледа.

След като се убедяха, че птиците-носорози наистина са си отишли (птицата-носорог понякога не е безразлична към мишките), те се заемаха със сериозната задача да излапат разпръснатите разточително по земята плодове от маймуните. Противно на много други горски мишки и плъхове тези малки създания бяха настроени войнствено и се караха за храната. Те се изправяха на задни крака и започваха да се ругаят с тънки, пронизителни и ядовити писукания. Понякога две мишки посягаха към една и съща смокиня и се хващаха едновременно за нея. Всяка мишка впиваше малките си розови лапички в покритата с листа земя и започваше да дърпа неистово. Всяка се стремеше да надвие другата и да изтегли смокинята. Окажеше ли се презряла, смокинята се пукваше по средата и двете мишки падаха по гръб, всяка една стиснала здраво своя пай от плячката. След това сядаха мирно и спокойно на няколко сантиметра една

от друга и всяка изяждаше своя къс. От време на време неочакван шум ги подплашваше и те подскачаха вертикално във въздуха, като че някой ги повдигаше внезапно нагоре с конци. Когато паднеха на земята, телата им трепереха и мишките стояха нащрек, докато се убедят, че опасността е преминала. Тогава отново започваха да се заяждат и бият за храна.

Веднъж станах свидетел на истинска трагедия, която сполетя раираните мишки, докато се разправяха сред останените от маймуните огризки. От гората изскочи неочаквано дива котка. Това е едно от най-подвижните и красиви животни в гората, с дълго и гъвкаво тяло като на невестулка и котешко лице, красива златиста козина, изпъстрена гъсто с черни петна, и дълга опашка на черни и бели ивици. Това животно обикновено се среща рано сутрин, понеже обича да ловува вечер и нощем. Предположих, че след безуспешен нощен лов тази котка продължаваше и след пукването на зората да търси нещо, с което да запълни стомаха си. Когато се появи на края на пасището и зърна раираните мишки, тя се сниши до земята, запромъкна се безшумно и се появи всред гризачите, преди да разберат какво става. Те подскочиха, както обикновено нагоре и после побягнаха. Наподобяваха тумбести и дребнички търговци с раирани костюми. Дивата котка действуваше светкавично и миг след това се скри в гората, понесла в уста две безжизнени телца, които малко преди това се препираха за една смокиня, поради което не им остана време да избягат.

Към обяд цялата околност занемяваше под палещите лъчи на слънцето. Сънлива нотка се промъкваше дори и в нестихващите гласове на пикадите. Настъпваше времето за отдиш, през което се виждаха малко животни. Из пасището се появяваха само гущери, които обичат да се препичат на слънце или да дебнат скакалци. Кожите на тези лъскави гущери, светли и блестящи, като че току-що боядисани, наподобяваха мозайка, съставена от стотици малки люспици, оцветени в червено, кремаво и черно. Те се стрелваха през тревата и телата им проблясваха на слънцето като чудновати фойерверки. Докато слънцето не слезеше по-ниско и не се поразхладеше, освен тези влечуги не се виждаше нищо друго.

Точно в този промеждутък на бездействие аз изяхдах храната, която си носех, и изпушвах отдавна жадуваната цигара.

Веднъж, по време на една от тези определени за закуска почивки, станах свидетел на необикновена комедия, изпълнена като че специално в моя чест. От гъстата преплетена растителност бавно, внимателно и величествено нагоре по кората на дървото, в което седях, и на по-малко от два метра от мен пълзеше гигантски полски охлюв, голям колкото ябълка. Наблюдавах го, без да спирам да се храня. Очарова ме начинът, по който пълзгаше тялото си върху кората, без каквото и да е забележимо усилие на мускулите. Рогчетата му със странно удивени и разположени по върховете им очи се огъваха насам-натам, докато проправяше пътя си сред миниатюрния пейзаж от отровни гъби и мъх. Внезапно осъзнах, че докато охлювът се придвижваше бавно и малко нехайно край дънера и оставяше след себе си обичайната слизеста следа, по нея се движеше една от най-свирепите и кръвожадни животинки на западноафриканската гора.

Преплетените грамофончета се разтвориха и в отвора се показа и запристъбя важно-важно по дървото дребна животинка с издължено като цигара тяло, смолисточерна козина, дълъг и тънък нос, прилепен към следата на охлюва. Животинката наподобяваше миниатюрна черна хрътка. Това беше горска земеройка, известна с невероятната си смелост и огромния си и никога неутолим апетит. Никое друго животно не се стреми така към храната като нея. Когато са гладни, те са в състояние да се самоизяждат. Земеройката се завтече бързо след охлюва и го застигна. Тя нададе пронизителен писък, нахвърли се върху подаващата се от задната страна на черупката част на охлюва и впи зъби в нея. Нападнат неочаквано и безцеремонно в тил, охлювът постъпи по единствения възможен начин — прибра бързо тяло в черупката си. Той извърши това движение необикновено бързо. Мускулатурата на охлюва се сви така силно, че опашката потъна и лицето на земеройката се удари в черупката. Останала без опора, черупката се килна встрани. Земеройката записка от гняв, впусна се пак напред и тъхна глава в отвора с надеждата

да издърпа отново изплъзналият ѝ се охлюв. Той обаче очакваше това нападение. Когато земеройката се пхна в отвора на черупката, тя бе обляна от неочакван фонтан от белезникавозелена пяна, която забълбука отвътре и покри носа и главата ѝ. Земеройката подскочи изненадана назад и се удари в черупката. Охлювът се олюля за миг, после се търкулна настрани и тупна в гъсталака под дървото. Обезумялата от гняв земеройка седеше в това време на задните си крака, кихаше едно след друго и се мъчеше да изтрие с лапи пяната от лицето си. Толкова беше смешно, че прихнах да се смея. Земеройката хвърли бърз, уплашен поглед към мен, скочи в гъстаката и изчезна. Рядко ми се случваше да се наслаждавам по време на тези почивки на подобни сцени.

Късно следобед, когато малко се поразхладеше, животът в гората закипяваше. При смокиновите дървета пристигаха нови посетители. Между тях се открояваха катеричките. Имаше една двойка, която явно се стремеше да съчетае полезното с приятното. Те бягаха и скачаха между клоните на смокинята, играеха на криеница и прескочикобила, забавляваха се. От време на време прекратяваха буйните си занимания, сядяха смилено и тържествено с надиплени на гърбовете си опашки и започваха да се хранят със смокини. Когато слънцето се спуснеше към хоризонта и ако ми се усмихнеше щастие, зървах малката южноафриканска рогата антилопа, която идваше на водопой при потока. Дребните антилопи с блестяща червеникавокафява козина, с дълги изящни и тънки крака проправяха бавно и подозрително пътя си през гората, спираха често и тогава големите им и влажни очи оглеждаха острожно пътя отпред, ушите им помръдваха напред-назад и попиваха всички горски звуци. При безшумното си придвижване през ограждащата потока тучна растителност те обикновено подплашваха някои от хранещите се чудновати водни мишки. Тези сиви гризачи притежават дълги, малко глуповати личица, големи полупрозрачни и заострени като на мулета уши и дълги задни крака, с които от време на време подскочат подобно на миниатюрни кенгура. В този вечерен час те имаха обичая да цапуркат из плитчините, да пощят водораслите с неж-

ните си предни лапички и да събират дребни водни насекоми, малки рачета и водни охлювчета. В този час се появяваха и друг вид плъхове. Това като че бяха най-енергичните, блестящи и симпатични гризачи. Зеленикава козина покриваше целите им тела, с изключение на носовите и задните им части, които някак си неуместно бяха оцветени в ярко червеникавокафяво. Също като че носеха червени спортни гащета и маски. Любимото им място за ловуване бяха меките плесенянали листа между откритите корени на огромните дървета. Мушкаха се насам-натам, цвъртяха един на друг, преобръщаха листа, камъчета и клонки и търсеха скрити под тях насекоми. После се спираха и започваха да бърбят. Седнали на задните си крака, обърнати лице с лице, те помръдваха мустачки и цвъртяха бързо-бързо с нотка на неудовлетвореност в гласа си, също като че си изказваха взаимно съчувствие заради това, че храната в тази част на гората е твърде оскъдна. Когато душеха земята, от време на време ги обземаше неочаквано и ужасно вълнение. Те започваха да писукат силно и да разриват окапалите листа като териери. В края на краищата измъкваха тържествувачи някой голям, шоколаденокафяв бръмбар, голям почти колкото тях. Тези рогати насекоми бяха твърде силни и плъховете полагаха доста големи усилия, докато ги омаломощят. Те обръщаха бръмбарите по гръб, след което набързо отхапваха остриите им ритаци крачка. Обезвредили своята жертва, те захапваха веднъж-дваж и бръмбарът умираше. Малкото плъхче присядаше тогава на задните си крака, хващаше тялото на бръмбара с две лапи и впиваше зъби в него. До ушите ми достигаше силно хрускане, като че се трошеше кост, а от време на време и отделни и приглушени доволни писукания.

Макар и на поляната по това време да бе още светло, самата гора тънеше вече в сумрак и предметите започваха да губят своите очертания. При щастие човек можеше да зърне и някое нощно животно, дръзнало да излезе на лов, например някое солидно и сериозно бодливо свинче с опашка като метла, което изтопуркваше наблизко, а бодлите му разшумоляваха листата по пътя му. Смокиновите дървета се превръщаха в притегателна точка и за нощните животни. Като изневиделица се поя-

вяваха галаго, сядаха като приказни феи между клоните и заоглеждаха наоколо с огромните си топчести очи. Малките им ръце, наподобяващи поразително човешките, се вдигаха ужасено нагоре като на самодивни, току-що открили, че светът е страшно греховно място. Те се хранеха със смокини, но от време на време правеха огромни скокове по клоните подир някоя прелитаща нощна пеперуда. В същото това време високо по небето проблясваха последните слънчеви лъчи, двойки сиви папагали летяха из гората и гърсеха място за спане и тя цялата ехтеше от пронизителните им подсвирквания и гугукания. Някъде от далечината внезапно долиташе хор от дюдюкания, писъци и безумни изблици на неистов смях. Този шум вдигаха група шимпанзета, които се готвеха да спят. Галаго по това време изчезваха така внезапно и безшумно, както се и появяваха. На фона на притъмненото небе започваха да прииждат на големи парцаливи облаци плодови прилепи. Те цопваха долу, издаваха звънливи крясъци, пъхаха се между дърветата и започваха да се боричкат и пляскаят с криле край остатъците от плодовете. Шумът от крилата им наподобяваше шума на стотици отърсвани от дъждовните капки чадъри. Шимпанзетата избухваха още веднъж в остри и истерични крясъци, след което гората замираше напълно. Тя обаче продължаваше да живее и вибрира от милиони дребни шумоления, проскръцавания, потропвания и сумтения на нощните животни.

Изправях изтръпналото си тяло и тръгвах с олюляващи се крачки през гората. Светлината на моето електрическо фенерче изглеждаше трогателно нежна сред огромните и смълчани стволове на дърветата. Ето я тропическата гора, описвана като дива, опасна и отблъскваща. На мен тя ми се струваше прекрасен и невероятен свят, изграден от милиони листенца, растения и животни, всяко едно различно, но зависещо от другото, свят, подобен на огромна загадка. Почувствах съжаление, че хората все още продължаваха да се придържат към старите си възприятия за отблъскващата джунгла, докато в нея съществуваше истински магически свят на прекрасното, който очаква да бъде изучен, наблюдаван и разбран.

Езерото на лилийката

Със своите гъсти тропически гори, хълмиста савана, назъбени планински вериги и гигантски пенещи се водопади разположената в северната част на Южна Америка Британска Гвиана положително е едно от най-красивите места в света, а най-привлекателното място в Гвиана е районът на ручейте. Това е крайбрежната ивица, простираща се от Джорджтаун до границата с Венецуела. Стотици горски рекички и поточета проправят пътя си надолу към морето. Като достигнат равнината, те се пръскат във вид на милиони ручейчета и малки водни канали, проблясващи като разлят живак. Растителността е необикновено буйна и разнообразна, а красотата ѝ е превърнала това място в истинска страна на чудесата.

През 1950 година заминах за Британска Гвиана, за да събера диви животни за няколко зоологически градини в Англия. По време на шестмесечния си престой посетих разположената на север савана, тропическата гора и, разбира се, района на ручейте, където преследвах неизвестните животни, които ги населяваха.

За основен лагер избрах малко американо-индианско селце в близост до разположената в района на ручейте местност, наречена Санта Роса. Необходими ми бяха два дни, за да се доберем до него. Първо пътувахме надолу по река Есекуибо с голяма лодка, а сетне и през по-големите потоци, докато стигнахме мястото, от което лодката не можеше да продължи по-нататък, защото водата беше твърде плитка и затлачена от растителност. Тук се прехвърлихме в кану. Гребяха нашите домакини, едни тихи и много приятни индианци. Ние се отклонявахме от широкия и главен поток, попаднахме в истински лабиринт от малки водни канали и започнахме едно от най-красивите пътешествия, които някога съм предприемал.

Някои от поточетата, край които пътувахме, не превишаваха три метра на широчина, но повърхността на водата се криеше напълно под дебел пласт огромни кремави водни лилии с венчелистчета, обограни нежно в розово, и едно малко папратовидно водно растение, извисило на крехко стъбълце дребничко пурпурно цветенце току

над самата повърхност на водата. Храсталаци и огромни дървета растяха гъсто по бреговете на потока, чепати, огънати, сведени над водата, те образуваха същински тунел. Клоните им като че бяха украсени с гирлянди от дълги гесни ивици сивозелен испански мъх и букети от ярко розови и жълти орхидеи. Седнал на носа на лодката и заобиколен от запълнената с толкова гъсти водорасли вода, човек добива впечатление, че се носи плавно и безшумно над зелена морава, изпъстрена с цветя и едва забележимо вълнуваща се след него. Големи черни кълвачи с алени гребени и белезникави клюнове къткаха силно, прелитаха от дърво на дърво и почукваха безспир по изгнилата им кора. Из тръстиките и избуялата край потока растителност изведнъж просветна бяла багра. Това беше подплашена от нас блатна птица, извисила се вертикално във въздуха. Светлите ѝ гърди проблясваха като мълния по небето.

Откритото от мен селце беше разположено върху височинка и всъщност представляваше остров, понеже отвсякъде го ограждаше плетеница от потоци. Малката местна колиба, която щеше да ми служи за дом, отстоеше малко встрани от селото и се намираше в най-красивата околност. Тя се издигаше на края на малка, не повече от акър долчинка, сред няколко огромни дървета, изправени край нея като група старци с огромни сиви бради от испански мъх. Излезлите от коритата си по време на зимните дъждове съседни потоци заливаха сега долчинката с близо два метра вода, от която стърчаха няколко големи дървета и съзерцаваха своите трептящи водни отражения. Околоврът долчинката беше обрасла с тръстика и големи кичури лилии. От прага на колибата пред мен се откриваше прекрасен изглед на миниатюрното езерце и неговите околности. Седнал неподвижно в ранна утрин или привечер, аз се запознавах с богатия животински свят, населяващ малкото водно пространство и обградилият го пояс от шубраци.

Привечер пристигах на водопой една миеша се мечка. Това е странна животинка, голяма колкото кученце, с пухкава опашка на бели и черни колелца и големи плески розови лапи. Еднообразието на сивата козина се оживява единствено от черната маска, която преминава през очите и придава на животинчето смешен вид. Тези животни

се движат много особено, малко попрегърбени, а стъпалата им са извити навън. Те се тътрят по този неудобен начин и наподобяват хора с премръзнали крайници. Миешата се мечка достигаше водата, взираше се за миг печално в своето отражение, отпиваше няколко глътки и овладяна от някакво песимистично настроение, запристъпваше бавно край долчинката да търси храна. Тя нагазваше в плитчината, приклепваше на задни крака и започваше да опипва водата с дългите пръсти на предните си лапи, после ги заравяше в тинята, започваше да тарашува и внезапно измъкваше нещо. По лицето ѝ се изписваше задоволство и тя отнасяше жертвата си на брега, където я поглъщаше. Тя винаги пренасяше жертвата си много внимателно с предни лапи и като се добереше до сухо място, заемаше се с нея. Ако беше жаба, тя я натискаше и обезглавяваше със светкавично захватване. Ако обаче, както се случваше по-често, се окажеше сладководен рак, тя изтичваше колкото се може по-бързо към брега и стъпила на него, хвърляше рака далеч от себе си. Ракът заемаше съответната поза и насочваше застрашително отворените си щипци към нея. Миешата се мечка прилагаше към рака съвсем нов и практичен способ. Ракът се побеждава много лесно, ако го почуквате непрестанно и не му разрешавате да ви хване с щипците си. Така ракът се свива в края на краищата сърдито и отказва да участва повече в подобна едностранна борба. Ето защо миешата се мечка вървеше просто след рака, почукваше го с дългите си пръсти по черупката и ги отдръпваше всеки път, когато щипците приближаваха заплашително към тях. След около пет минути разстроеният рак се свиваше и направо се предаваше. Миешата се мечка, която до този момент наподобяваше стара госпожа, играеща си с китайски мопс, се изправяше, приемаше делови вид, навеждаше се напред и разкъсваше нещастния рак със светкавичен удар почти на две половинки.

Някой индианец, по-раншен собственик на колибата, беше насадил край едната страна на долчинката няколко мангови и гвайява дървета. Докато обитавах колибата, плодовете узряха и започнаха да привличат животните. Първи на сцената обикновено се появяваха дървесните таралежи. Те се измъкнаха тромаво из шубраци-

те и приличаха на солидни и леко пийнали старци. Техните големи и широки като патладжани носове душеха ту тук, ту там, а малките им и тъжни очички, от които като че всеки миг шяха да рукнат сълзи, се взираха с надежда наоколо. Те се покатерваха много умело по манговите дървета, като увиваха около клоните дългите си хватателни опашки, за да не паднат на земята. Чернобелите им бодли потропваха сред листата. След това се настаняваха удобно на някой подходящ клон, закрепваха се здраво, увиваха няколко пъти опашка около него, присядаха на задни крака и откъсваха някой плод. Те го задържаха известно време в предните си лапи, въртяха го насам-натам, после големите им стърчащи зъби се впиваха в него. Понякога, след като изядоха мангото, те заиграваха някаква чудновата игра с неговата голяма семка. Те продължаваха да седят, оглеждаха се неопределено и безпомощно и не преставаха да подхвърлят семката от една лапа в друга, също като че се двоумяха какво да правят с нея. Понякога се преструваха, че го изпускат и отново го хващаха в последния момент. След като се занимаваха така около пет минути, те захвърляха семката на земята и започваха със сумтене да търсят сред листата нови плодове.

На някой клон понякога се срещаха лице с лице два таралежа. Тогава те се закрепваха здраво с опашки, сядаха на задните си крака и започваха крайно забавен боксов мач. Навеждаха се бързо, пляскаха с предни лапи, финтираха тела, нанасяха удари, леви, десни, ъперкути, удари в тяло, но всъщност даже не се и докосваха. По време на това представление (което продължаваше около четвърт час) лицата им излъчваха неизменно някакво смутено и благовидно любопитство. След туй, подтикнати като че от някакъв невидим сигнал, те се отпуснаха на четири крака и се покатерваха в различни посоки по дървото. До края не успях да разгадая целта на тези боксови мачове, нито пък да определя победителя, но те винаги ми доставяха неизмеримо удоволствие.

Друго пленително животно, навикнало да посещава плодните дървета, беше дурункули. Тези любопитни дългоопашати маймунки с нежни като на катерички тела и огромни като на бухали очи са единственият вид нощни маймуни в целия свят. Те пристигаха на малки

групички от по седем или осем и човек много бързо откриваше тяхното присъствие по дългите и заплетени разговори, които водеха по време на храна. Те издаваха най-широкият диапазон от звуци, които бях чувал дотогава от маймуни или пък от каквото и да е друго животно с подобни размери. Отначало започваха с продължителен мъркащ рев, вибриращ изключително силно, който използват като предупреждение. Когато го издаваха, гърлата им се издуваха от усилието като малки ябълки. Когато разговаряха помежду си, те си служеха и с остри крясъци, грухтене, някакъв подобен на котешко мяучене вик и цяла гама ясни, звънливи звуци, напълно различни от всичко, което бях чувал дотогава. Понякога, в изблик на привързаност, някоя маймунка прегръщаше друга през рамо, после двете сядаха тъй една до друга, започваха да бърборят със звънки гласове и да се вбират настойчиво в лицата. Това са единствените маймуни, които познавам, способни по най-незначителен повод да се целуват по човешки начин, уста в уста, при което се прегръщат и преплитат опашки.

Тези животни се появяваха, разбира се, само от време на време. Обаче сред водите на залятата долчинка неотменно виждах две същества: един млад, около метър и двадесет сантиметра кайман. Влежугото беше извънредно красиво. Имаше черно-бяла гравава кожа и огромни златистозелени очи, напръскани с кехлибарени точки. Кайманът живееше сам в малкото водно пространство. До края не можах да разбера, защо при него не идваха други каймани. Само на двеста-триста метра по-нататък потоците и водните канали гъмжаха от тях. Въпреки това малкият кайман живееше самотно в езерото пред моята колиба и прекарваше дните си в непрестанно плуване. От него се излъчваше някакво особено собственическо чувство.

Второто същество, което непрестанно виждах, беше една якана. Тя може би е една от най-удивителните птици на Южна Америка. По размери и външност наподобява английската водна кокошка, като се изключи това, че има издължени и стройни крака, завършващи с няколко изключително дълги пръсти. С помощта на тези дълги пръсти, които дават възможност на птицата да разпределя правилно тежестта на тялото си, яканата може да се

движи по водата, като за пътека използва листата на водните лилии и другите водни растения. Ето защо я наричат още и лилийка.

Яканата не понасяше каймана, докато последният смяташе, че природата е създала тази птица, за да разнообрази менюто му в неговото езеро. Първите намерения на младото и неопитно влечуго да издебне и залови птицата бяха твърде очевидни и смешни. Яканата се появяваше грациозно от храсталаците, където имаше навика да прекарва по-голямата част от времето си, и тръгваше по водата. Тя пристъпваше изцяло върху листата на лилиите, дългите ѝ пръсти се разперваха като същински паяци и листата се огъваха едва-едва под тежестта ѝ. Щом я зърнеше, кайманът се потапяше моментално във водата, над която оставаха да се подават само очите му. По повърхността на водата не се забелязваше нито една гънчица. Въпреки това главата на животното се хлъзгаше безшумно и то приближаваше все по-близо и по-близо до птицата. Яканата винаги кълвеше най-усърдно и търсеше между водните растения червейчета, охлювчета и дребни рибки, затова рядко забелязваше приближаването на каймана. Тя неминуемо щеше да се превърне в лесна негова плячка, ако не съществуваше едно обстоятелство. Доближеше ли на два-три метра от птицата, кайманът започваше да се вълнува толкова много, че вместо да се гмурне и нападне птицата отдолу, той започваше неочаквано и енергично да удря с опашката и да пори водата като бързоходна лодка. Той пляскаше толкова силно, че и най-глупавата птица не можеше да бъде изненадана. Яканата политаше нагоре, надаваше пронизителен уплашен крясък и изпърпорваше обезумяла с жълтите си като цвят на лютиче крила.

Дълго време не ми правеше впечатление, че птицата прекарва по-голямата част от деня сред обраслия с тръстика край на езерцето. Когато огледах по-внимателно мястото, открих истинската причина. Върху мочурливата земя забелязах изкусно изплетена рогозка от бурени, върху които стояха четири овални кремави яйца, покрити с шоколадено-сребристи петна. Птицата вероятно ги мътеше от известно време. И наистина само няколко дни след това гнездото опустя. Няколко часа

по-късно яканата поведе за първи път своето домогание из широкия свят.

Тя се измъкна от тръстиките, покатери се върху лилиевите листа, спря се и извърна назад глава. Откъм тръстиките изскочиха четирите ѝ малки. Златисточерната им перушина ги караше да приличат на огромни земни пчели, а дългите им стройни крака и пръсти изглеждаха нежни като паяжина. Те вървяха в редица след своята майка, изчакваха търпеливо върху някой лилиев лист, докато тя проверяваше дали всичко е в ред, и пак се устремяваха напред. Всичките можеха да се скупчат върху едно единствено от огромните, наподобяващи чиния листа. Толкова мънички и леки бяха, че листото се огъваше едва забележимо под тежестта им. След като ги зърна, кайманът удвои старанията си, но яканата се проявяваше като грижовна майка. Тя държеше малките си близо до края на езерото. Ако кайманът проявеше признаци, че се кани да приближи, малките незабавно скачаха от лилиевото листо и изчезваха във водата, за да се появят съвсем загадъчно миг след това на сушата.

Кайманът прилагаше всички познати му методи. Той приближаваше колкото се може по-близо и незабелязано, гмуркаше се под покривката на водораслите, след което излизаше на повърхността така, че водораслите покриваха цялата му глава, и чакаше търпеливо. Понякога приближаваше току до самия бряг, вероятно с надеждата да залови птиците, преди да са отишли твърде далеч. В продължение на цяла седмица той прилагаше последователно всички тези методи и веднъж едва що не се поздрави с успех.

Горещите обедни часове на този ден той прекара излегнат в самата среда на езерцето, пред очите на всички. Кайманът се въртеше бавно наоколо и наблюдаваше всичко, което ставаше на брега. Късно следобед той се отправи към лилиите и водораслите и успя да улови едно жабче, излегнато на припек в средата на голяма лилия. Окуражен от успеха си, той приближи голям кичур носещи се свободно из водата водорасли, осеяни с дребни цветчета, и се гмурна точно под него. В продължение на половин час напразно го търсех из разните части на малкото езерце, докато се досетих, че положи-

телно се крие под водораслите. Насочих бинокъла към тях. Макар и да имаше малко водорасли, изминаха цели десет минути, преди да го открия. Беше се настанил точно сред тях. При излизането си на повърхността между очите му се бе оформила същинска шапчица от водорасли, украсена отгоре с букетче розови цветчета. Това беше същинско мошеничество от негова страна, макар и шапчицата от бурени да го прикриваше удивително добре. Изтече нов половин час. Яканите се появиха и драмата започна.

Както обикновено, майката се появи неочаквано от тръстиките, пристъпи изящно върху лилиевите листа, спря и повика челядта си. Скоро и малките заситниха след нея като редичка необикновени играчки, после всички спряха, скупчиха се върху един лист и зачакаха нареждания. Майката ги поведе бавно по езерото като пътьом ги хранеше. Тя спираше върху някой лист, навеждаше се, хващаше друг с човка, после го придръпваше и прегъваше така, че разкриваше над водата долната му страна. Там обикновено се трупаха много дребни червейчета, пиявици, охлювчета и ситни раковинки. Малките якани се нахвърляха, започваха бързо-бързо да кълват, докато целият лист биваше очистен от дребните животинчета. След това те се заемаха със следващия лист.

Още от началото на тяхното придвижване разбрах, че майката води своята челяд право към водораслите, под които се спотайваше кайманът. През ума ми мина също така, че това място представляваше любимото ѝ ловно поле. Бях я наблюдавал как, стъпила върху листа на някоя водна лилия, изтегляше крехките и дълги нишки на папратовидни водорасли, които увиваше около цвета на лилията, за да могат малките да излапат полепените по тях микроскопични животинки. Искаше ми се да вярвам, че след като толкова пъти досега се изплъзваше сполучливо от каймана, птицата щеше да го забележи и този път. Макар и да спираше често и да се оглеждаше, тя продължаваше да води своето домочадие към мястото, където се криеше влечугото.

Издадох в затруднено положение. Реших да сторя каквото мога и да не допусна кайманът да погълне женската якана или някое от нейните малки. Въпреки това просто не знаех как да постъпя. Навикнала напълно на

гласовете и шумовете, издавани от хората, птицата не им обръщаше вече никакво внимание, така че нямаше смисъл да пляскам и с ръце. Безполезно бе да се опитам също така да я приближа. Драмата се разиграваше на противоположната страна на езерото. За да отида до там, трябваша ми най-малко десет минути, когато щеше да е вече твърде късно. Птицата доближи на около пет-шест метра от каймана. Безсмислено беше да викам или да хвърлям камъни. Не ми оставаше нищо друго освен да седя с прилепени към бинокъла очи и да се закълна, че ако кайманът дръзне да се докосне до семейството на моята якана, ще го преследвам до смърт. И точно тогава си спомних неочаквано за пушката.

Разстоянието, разбира се, бе твърде голямо, за да се опитам да убия каймана. Сачмите щяха да се разпръснат толкова много до отсрещната страна на езерцето, че върху него щяха да попаднат сигурно само няколко от тях. По този начин много лесно можех да убия птиците, които всъщност се стремях да защита. Мина ми през ума, че яканата сигурно никога не е чувала пушечен изстрел. Изстрелът във въздуха можеше да я подплаши и да я принуди да отведе малките си на безопасно място. Втурнах се незабавно в колибата, намерих пушката, след което минута-две търсех отчаяно патроните. Най-сетне успях да я заредя и отново изтичах на наблюдателното си място. Стиснах под една ръка пушката с насочени към меката пръст под краката ми цев и с другата вдигнах бинокъла пред очите си. Вперих взор към езерцето, за да разбера дали съм пристигнал навреме.

Яканата приближаваше в момента границата на лилиите, разположени в непосредствена близост до водораслите. Малките ѝ се скупчиха върху един лист, малко встрани от нея. Видях как птицата се наведе напред, хвана едно дълго водорасло и го постави върху лилиевото листо. Точно в този момент намиращият се само на около метър от нея кайман се вдигна неочаквано от своето прикритие всред цветята и водораслите и все още със смешната шапчица върху главата се хвърли напред. Натиснах в същия миг и двата спусъка на ловджийската пушка и трясъкът ѝ проехтя над цялото езерце.

Далм моята постъпка спаси яканата, или това се

дължеше на нейната съобразителност не бих могъл да кажа, но във всеки случай тя излетя необикновено бързо от листото, точно когато челюстите на каймана пракнаха и разрязаха листа на две. Тя се изви над главата му, а той изскочи до половината над водата в стремежа си да я залови (чух даже как хлопна с челюсти), но яканата отлетя невредима, като издаваше отчаяни крясъци.

Нападението беше толкова неочаквано, че тя очевидно не успя да даде никакви указания на своите малки, които междувременно стояха свити върху лилиевия лист. Дочули нейния вик, те изведнъж преминаха в действие и наскачаха във водата. Кайманът моментално се отправи към тях. Когато достигна до мястото, на което се намираха, те се бяха вече гмурнали под водата. Кайманът ги последва. Бръчките по повърхността постепенно изчезнаха и водата се успокои. Наблюдавах изпълнен с безпокойство. Яканата продължаваше да писука разтревожено и да лети в кръг над езерцето. Най-сетне изчезна сред тръстиките и този ден не я видях повече. И кайманът не се виждаше никъде. Изпитвах ужасното чувство, че е успял да залови всичките малки пухкави пиленца още докато са плували отчаяно под водата. Цялата вечер кроях планове за отмъщение.

На следната утрин наминах край гнездото в тръстиките и там за най-голямо мое удоволствие открих яканата и три, сломени на вид малки. Потърсих четвъртото, но не успях да го открия. Явно, че кайманът бе постигнал частичен успех. За най-голям ужас, вместо да се изплаши от преживяното през предния ден, яканата поведе отново малките си към водните лилии. През цялата останала част от деня я наблюдавах уплашен. Макар и да нямаше никакви следи от каймана, аз прекарах няколко изпълнени с нервно напрежение часове. Привечер не можах повече да издържа на напрежението, отправих се към селото и наех малко кану, с което двама любезни индианци ме закараха до езерцето. След падането на мрак се въоръжих с много силно електрическо фенерче и дълъг прът на края с въжена примка, после тръгнах да търся каймана. Езерото беше малко, но измина цял час, преди да го открия. Излегнал се беше на повърхността на водата, близо до лилиите. Лъчът на електрическото фенерче попадна отгоре му и неговите огромни